

MOZART -pianokonserttifestivaali
Sipoon kamariorkesteri

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Pianokonsertto nro. 9, Es-duuri, Kv. 271 ”Jeunehomme”

1. Allegro
2. Andantino
3. Presto

Solisti- solist Risto-Matti Marin

Pianokonsertto nro. 12 A-duuri, Kv. 414

1. Allegro
2. Andante
3. Allegretto

Solisti - solist Joel Papinoja

Väliaika - paus 20 minuuttia

Pianokonsertto nro. 13 C-duuri Kv. 415

1. Allegro
2. Andante
3. Allegro

Solisti - solist Tiina Karakorpi

Pianokonsertto nro. 17 G-duuri Kv. 453

1. Allegro
2. Andante
3. Allegretto, Presto Finale

Solisti - solist Matilda Kärkkäinen

Kapellimestari - dirigent Tapio von Boehm

Sipoon kamariorkesteri – Sibbo kammarorkester: 20.9.2024

1.viulu – violin, Siru Riekkö, Anna Lindahl, Heidi Viksten, Maaria Malkamäki,, Pirjo Suonio, Ville Honkkila, Kati Liukko

2.viulu – violin, Liisa Koivuranta, Valtteri Honkkila, Retzina Noune, Janne Järvinen, Wolf-Diether Roth

alttoviulu – altviolin Pasi Vuoti, Lauri Ylinen, Anna-Maija Marttinen, Suvi Taponen, Maria Hublin-Riikonen

sello – cello, Eero Forstén, Eemil Kautto, Martti Hildén, Jukka Ylinen

kontrabasso – kontrabas, Juhani Riihelä,

huilu – flöjt, Johanna Salminen

oboe, Päivi Kärkäs, Karita Troberg,

fagotti – fagott, Patrik Sallner, Mirva Toivonen

käyrätorvi – valthorn, Vesa Hellgren, Ilkka Ruskeepää

trumpetti – trumpet, Verner Vihervuori, Markus Siltala

patarummut – pukor, Rahim Namazov

OBS! Svensk text efter den finska!

Tervetuloa Sipoon Kamariorkesterin Mozart- pianokonsertto festivaalille!

Soitamme tällä festivaalilla kaksitoista Mozartin pianokonserttoa kahdentoista huippupianistin kanssa. Syy festivaalin järjestämiseen on yksinkertainen: Mozartin pianokonsertot ovat mielestäni oikeastaan parasta musiikkia mitä on koskaan sävelletty ja haluan jakaa tämän kokemukseni niin orkesterini kuin kuulijoideni kanssa. Muita syitä on, että ehkä lukuunottamatta kaikkein tunnetuimpia pianokonserttoja, Mozartin vähemmän tunnettuja konserttoja ei kuule pääkaupunkiseudulla niiden korkeaan laatuun nähden tarpeeksi. Lisäksi Suomen pianistien taso on häkellyttävän korkea ja tämä on hyvä tapa nostaa näitä loistavia pianisteja esiin. Nyt pidettävän festivaalin siemen on ikävissä korona-aikojen rajoituksissa, jolloin jouduin miettimään mitä teoksia pystyisimme soittamaan suhteellisen turvallisesti. Kun korona aina vain jatkui, huomasin, että konserttoja oli alkanut kerääntyä ohjelmistoomme aika paljon. Niinpä rohkaistuini ottamaan viimeisen askeleen ja organisoimaan festivaalin ja tässä sitä ollaan.

Minua viehätti ajatus soittaa suuri määrä Mozartin pianokonserttoja peräkkäin, sillä se osoittaa kuinka keskenään erilaisia ja moninaisia sävellykset oikeastaan ovat. Jokainen konsertto itsessäänkin on kuin oma maailmansa valoineen ja varjoineen, puhumattakaan konserttojen välisistä karakterieroista. Voin luvata, että musiikillinen kiinnostavuus kantaa festivaalin alusta loppuun, eikä toiston tunnetta tule.

Mozart on esittäjälleen sekä palkitsevaa että armotonta musiikkia. Musiikissa ei ole mitään turhaa ja kaikki kuuluu paljaana sekä hyvässä että huonossa. Siksipä en tekisi minkään muun orkesterin kanssa niin mielelläni Mozartia kun mainion Sipoon Kamariorkesterin kanssa. Pianokonsertoissa orkesteri ei ole suuren suuri, mutta juurikaan taitavammin sinfoniaorkesteria ei voi käyttää. Soolopuupuhaltimien uskomattoman ilmeikäs käyttö ihastuttaa minua jatkuvasti ja miellän Mozartin pianokonsertot hyvin suuresti värimusiikiksi, jossa soolopiano vielä lisää yhden rikkaan värielementin lisää. Mozartin pettämätön dramaattinen vaisto vie kuulijan usein myös kohti oopperan maailmaa. Tämä isojen kokonaisuuksien mestarillinen hallinta on toinen suuresti rakastamani asia konsertoissa, yhdistettynä tietysti erehtymättömään ajoituksen ja yllätyksen taitoon.

Nautittavaa festivaalia!

Kapellimestari Tapio von Boehm

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Pianokonsertto nro. 9, Kv. 271 ”Jeunehomme”

Tämä sävellys on Mozartin Eroica, sanoi Einstein eikä ollut tässäkään asiassa väärässä. Konsertto joka on sävelletty vuonna 1777 on ehkäpä Mozartin ensimmäinen todella merkittävä ja korkeatasoinen sävellys. Musiikilliset mitat ja maisemat ovat suuret ja vaihtelevat. Sävellyksessä on paljon omintakeisia piirteitä jotka rikkovat sen aikaista konserttotraditiota vastaan. Tämä tulee enemmän kuin selväksi sävellyksen alussa jossa orkesteri ehtii soittaa vaivaisen tahdin verran ennen kuin solistin ”hermo pettää” ja hän jo osallistuu musiikkiin luoden vielä ajalle hyvin epätyypillisen kolmen tahdin fraasin. Vuoropuhelu toistetaan ja vasta sitten orkesteri pääsee soittamaan orkesterijohdannon, jossa esitellään osan kannalta tärkeät teemat. Johdannon lopussa solisti taaskin liittyy hivenerien liian aikaisin ikäänkuin malttamattomasti mukaan. Konserton lisänimi ”Jeunehomme” nuori mies siis ainakin tämän perusteella sopisi loistavasti kuvailemaan musiikin luonnetta. Oikeastaan nimen pitäisi olla Madame Jenamy, koska konsertto oli hänelle kirjoitettu. Nimi vääntyi toiseen muotoon väärinkäsityksien seurauksena 1900-luvun alussa.

Ensimmäisen osa etenee suuressa mittakaavassa sonaattimuotoisesti eli siinä on esittely-, kehittävy- ja kertausjakso joita seuraa solistin kadenssi ja kooda. Hauskoja yksityiskohtia sävellyksessä on mm. se että kertausjakson alussa solisti ja orkesteri vaihtavat roolejaan ja koodassa, (joka tuohon aikaan oli varattu vain orkesterille) solisti ei pysty vieläkään pitämään näppejään erossa musiikista, vaan syöksyy lopettamaan osan orkesterin kanssa.

Toinen osa tempossa Andantino on järäsyttävää musiikkia syvyyksissä. Osa on Mozartin ensimmäinen konserton osa mollissa ja millaisella dramaattisella ilmaisulla! Musiikissa ja varsinkin oopperassa tuskaa ilmaiseva napolilainen sointu on hienosti käytössä. Lisäksi osan aloittava kaanon 1 ja 2 viulun välillä on hyvin vaikuttava. Osa etenee sonaattimuotoisesti ja päättyy ilman armoa kahteen vahvaan retoriseen sointuun.

Kolmas osa tempossa Presto on virtuoosinen ja menevä Rondo duurissa. Aiemman osan tuska on kuin pois pyyhkäisty. Solisti aloittaa ja orkesteri toistaa solistin esittämän musiikin. Solistin esittämät kadenssit näyttävät johtavan aina takaisin rondoteemaan. Osan loppupuolelle Mozart on säästänyt vielä yhden suuren yllätyksen kun solistin kadenssi viekin täysin yllättäen eleganttiin Menuettiin As-duurissa. Solistia säestää kitaramaiset pizzicatot ja sordinoidut jouset. Tästä palataan takaisin Es-duuriin ja rondo on jälleen solistin kadenssilla. Tämänkin konserton lopussa tehdään pitkä diminuendo aivan hiljaisuuteen, mutta sentään armosta annetaan yleisölle kaksi kovaa lopetussointua että ihmiset tietäisivät taputtaa.

Pianokonsertto nro. 12 A-duuri, Kv. 414

Mozart jätti pestinsä Salzburgin arkkipiispan palveluksessa vuonna 1781 ja lähti Wieniin kokeilemaan vapaan taiteilijan uraa. Säveltäjää onnistikin Wienissä ja hän tuli hyvin suosituksi esiintyjäksi ja säveltäjäksi kaupungissa. Pianokonsertto nro.12 kuuluu kolmen pianokonserton sarjaan (nrot 11, 12, ja 13) jotka Mozart sävelsi omaan esiintymiskäyttöön vuosina 1782-83. Aikalaislähteiden mukaan Mozart oli oman aikansa paras pianisti ja pianokonsertot yhdessä oopperoiden kanssa ovat säveltäjän musiikin ytimessä.

Konsertossa on kolme osaa. Ensimmäinen osa tempossa Allegro alkaa orkesterin johdannolla, jossa esitetään osan kannalta merkittävät teemat. Sonaattimuodossa oletusarvona on, että osassa olisi ainakin kontrastoivat pää- ja sivuteema. Tämän konserton tapauksessa teemoja on selkeästi yli tarpeen, alkusoitossakin laskutavasta riippuen neljä tai viisi. Tämäkään ei riitä säveltäjälle, vaan solisti tuo vielä osan aikana muutaman teeman lisää. Musiikki kuitenkin etenee oikein luonnollisesti ja selkeästi läpi osan, jonka suuri muoto noudattelee tietyin varauksin konserttojen sonaattimuotoa; siinä on orkesterijohdanto, esittelyjakso solistin kanssa, kehittelyjakso, kertausjakso, solistin kadenssi ja orkesterin soittama kooda eli lopetusjakso.

Toinen osa tempossa Andante alkaa jalolla teemalla jousten soittamana. Teema on lainattu J.C. Bachilta, johon Mozart henkilökohtaisesti tutustui lapsena ollessaan Lontoossa. J.C. Bach oli kuollut aiemmin konserton sävellysvuotena ja osan voi kokea eräänlaiseksi kunnianosoitukseksi edesmennyt kollegaa kohtaan. Osan puolivälissä musiikki seikkailee mollitunnelmissa.

Kolmas osa Rondeau tempossa Allegretto alkaa viehkolla rondo -aiheella jonka jälkipuolisko saa hieman oppineemman ilmeen. Rondolla tarkoitetaan tietyn aiheen palaamista musiikkiin aina uudestaan. Rondo-aiheiden välissä musiikki on aina erilaista. Kuullaan taidokasta kehittelyä varsinkin rondo-teeman jälkipuoliskolta, sekä herkullisia käännteitä. Sävellyksellinen loppuu energisesti ja voitokkaasti. Kaikkien osien kadenssit ovat säveltäjän itsensä kirjoittamia.

Pianokonsertto nro. 13 C-duuri Kv. 415

Mozartin 13. pianokonsertto kuuluu kolmen konserton (nro:t 11, 12 ja 13) sarjaan jotka Mozart sävelsi itselleen esiintymiskäyttöön Wienissä vuosina 1782-83. Tämä konsertto on Mozartin ensimmäinen suuren tyylin konsertto ja eroaa ilmaisultaan siis suuresti sisarkonsertoistaan nro 11 ja 12. Orkesteri koko on myös suurempi ja oboeitten ja käyrätorvien lisäksi orkesterissa on kaksi fagottia, kaksi trumpettia sekä patarummut. Konsertossa on kolme osaa ja lopussa kuulijaa odottaa suuri yllätys. Mozart itse kuvaili konserttojaan isälleen kirjeessä seuraavasti: "Nämä konsertot [nro. 11, 12 ja 13] ovat onnellinen kompromissi liian helpon ja liian vaikean välillä; ne ovat erittäin loistavia, miellyttäviä korvalle ja luonnollisia, olematta kuitenkaan tyhjiä. Siellä täällä on kohtia, joista vain todelliset asiantuntijat voivat saada tyydytystä; mutta nämä kohdat on kirjoitettu niin, että vähemmän oppineetkin nauttivat niistä, vaikka eivät tiedä miksi..."

Ensimmäinen osa tempossa Allegro alkaa jousien hiljaisella fugatolla. Tämä oppinut taidonnäyte luo heti odotuksia sekä teoksen laajuuden että painavuuden suhteen. Fugato loppuu komeaan orkesterin forte- tuttiin jossa trumpetit soittavat fanfaari aiheita. Orkesterijohdannossa on myös oopperamaista ilmaisuja sekä hienoja imitaatioita. Solisti ja orkesteri on erotettu aika selkeästi toisistaan tässä konsertossa. Solistille ei kelpaa mikään johdannossa esitetyistä melodioista, vaan hän esittelee heti uuden aiheen ääneen päästyään. Myöskin solistin esitteleminen kontrastoiva sivuteema on uusi. Se on laulava ja siinä on hienosti käytetty hetkellisiä mollisävyjä. Suuressa mittakaavassa osa toimii sonaattimuotoisesti, eli siinä on esittely-, kehittely- ja kertausjakso, sekä solistin kadenssi ja kooda eli lopetusjakso. Kaikki kadenssit tässä sävellyksessä ovat Mozartin säveltämiä.

Kehittelyjaksossa kuullaan oopperamainen koko orkesterin crescendo ja alun fuuga-aihetta johon solisti ei koko sävellyksen aikana koske, joten aihe pysyy orkesterin omana.

Toinen osa on laulava hidas osa F-duurissa tempossa Andante. Jouset soittavat ensin teeman hiljaisesti ja sitten uudelleen voimallisemmin puhaltajien liittyessä mukaan. Tämän jälkeen solisti soittaa vielä teeman kahdesti aina koristeellisemmin, kunnes saadaan vihdoin uutta musiikillista materiaalia. Alun teemaan palataan solistin pienen ylimenon jälkeen ja ennen osan loppua on solistin kadenssi, jota seuraa lyhyt orkesterikooda.

Kolmas osa tempossa Allegro on keinuva iloinen rondo 6/8 tahtilajissa, joka sisältää kuulijalle useita yllätyksiä. Rondo tarkoittaa saman teeman paluuta musiikissa aina takaisin. Solisti esittelee rondoteeman ja orkesteri vastaa solistille. Ensimmäinen yllätys on rytmien: orkesterijaksossa rytmien painot ikäänkuin sekoittuvat hetkeksi, kunnes päästään laulavaan kontrastoivaan teemaan. Orkesterijakson loppu on hyvin oopperamainen ja lopetus suorastaan retorinen. Suurempi yllätys koetaan retorisen lopetuksen jälkeen kun solisti aloittaa tuskantäyteisen hitaan mollijakson tempossa Adagio, jonka lopussa valittavat oboet saattelevat solistia. Riemuisa rondoteema kerrataan ja musiikki pysyy optimistisena. Solistin lyhyen ylimenon jälkeen palaa rondoteema jälleen musiikkiin. Nyt teemaa seuraa kehittävämpi jakso, joka jälleen päättyy retorisiin sointuihin ja valittavaan hitaaseen mollijaksoon. Solistin ylimenon jälkeen rondoteema palaa vielä kerran musiikkiin. Musiikki muuttuu lempeämmäksi ja alkaa haipua pois. Sävellyksen loppu on varsinainen yllätys; musiikki ja koko orkesteri solistin kanssa hiipuvat hiljaisimpaan mahdolliseen dynamiikkaan ja teos vain loppuu. Tämä on tietysti vitsi, joka mainiosti kuvailee Mozartin huumorintajua - kuka olisi osannut konsertin komeaa alkua kuunnellessaan odottaa tällaista loppua?

Pianokonsertto nro. 17 G-duuri Kv. 453

Mozartin 17. pianokonsertto on ensimmäisiä kypsän tyylin pianokonserttoja säveltäjältä. Näitä kypsän tyylin piirteitä ovat mm. puupuhaltimien solistinen käyttö, pianosolistin ja orkesterin nivoutuminen enemmän yhteiseksi vuorovaikutteiseksi kokonaisuudeksi, sekä suuren mittakaavan monimutkaisempien harmonisten ratkaisujen lisääntyminen. Teos on sävelletty vuonna 1784 Mozartin piano-oppilaalle Barbara Ployerille, joka myös todennäköisesti kantaesitti teoksen. Konsertossa on kolme osaa.

Ensimmäinen osa tempossa Allegro alkaa keveästi orkesterijohdannolla, jossa esitellään osan kannalta merkittävistä aiheista suurin osa. Alun keveyttä seuraava orkesterin fortetutti tuo musiikkiin juhlavuutta ja vakavuutta imitaatioilla maustettuna. Laulavaa ja huokailevaa sivuteemaa seuraa oopperamaisia yllätyksiä niin harmonian kun dynamiikankin osalta. Solistin liittyessä mukaan musiikkiin hän toistaa aluksi johdannossa kuultua musiikkia. Osa on sonaattimuotoinen eli siinä on orkesterijohdannon lisäksi esittely-, kehittely- ja kertausjakso, jota seuraa solistin kadenssi ja orkesterikooda eli lopetusjakso. Tässä konsertissa kuullaan Mozartin säveltämät kadenssit. Solisti esittää yllättäen uuden teeman siinä vaiheessa kun konvention mukaan pitäisi tulla jo huokaileva sivuteema. Sekin kyllä kuullaan, mutta vasta myöhemmin. Orkesterivälikettä seuraava kehittelyjakso alkaa yllättävällä harmonialla. Solisti siirtyy säestämään orkesteria puupuhaltajien johdatellessa

musiikkia monimutkaisten hamonioiden lävitse. Pieni jousten synkooppivälike siirtää musiikin hetkeksi mollisiin, josta kuitenkin näppärästi päästään takaisin duuriin ja kertausjaksoon.

Toinen osa tempossa Andante on varsinainen musiikillinen helmi! Osan pitkän orkesterijohdannon aloittaa jousten esittämä laulava kysymykseen päättyvä fraasi. Soolo-oboan johdattamana musiikki puhkeaa eloon hiljaisten jousten säestämänä. Tämänkaltaista orkesterinkäyttöä ei olla kuultu aikaisemmissa Mozartin konsertoissa. Puupuhaltimien soolotrio kietoutuu ihmeen taidokkaasti yhteen. Tätä jaksoa seuraa jousten esittämä voimakkaampi aihe jolle puut vastaavat hiljaa. Solisti toistaa osan aloittavan fraasin, mutta vie sitten musiikin nopeasti muualle ja mollia kohti. Kun kuulija odottaa fraasin lopussa mollin saavutetuksi Mozart kääntääkin valaistusta ja puupuhallinsoolot lohduttavatkin kuulijaa yllättävällä duurilla. Tämä ei jää viimeiseksi kerraksi kun osassa valaistusta muutetaan kääntämällä musiikki duurista molliksi tai mollista duuriksi. Kun huilu myöhemmin esittää osan aloittaneen duurimelodian niin solistin vastaus onkin yllättävästi mollissa. Ennen kertausjaksoa solisti on johdattanut musiikin kauas pääsävellajista mutta orkesterin pitkä crescendo vie musiikin takaisin tuttuun C-duuriin. Kertausjakson lopussa on solistin kadenssi ja kooda, jossa soittavat sekä orkesteri että solistikin.

Kolmas osa on variaatiosarja tempossa Allegretto, mutta osaan liittyy myös lintu. Mozart rakasti lintuja läpi elämänsä ja sävellettyään tämän konserton hän ihastui kottaraiseen eläinkaupassa ja osti sen. Seuraava asia on hivenen hämärän peitossa, mutta joko Mozart oli käynyt eläinkaupassa opettamassa kottaraiselle tämän konserton kolmannen osan teeman tai opetti sen sille ostettuaan linnun. Joka tapauksessa musikaalinen lintu pystyi laulamaan Mozartin tyydytykseksi tämän osan teeman. Versio, jossa Mozart olisi saanut teeman linnulta ei valitettavasti näytä pitävän paikkansa vaikka olisi tarinana paras. Orkesteri siis soittaa kevyen teemansa, jolle sitten luodaan variaatioita. Teema itsessään on kuin esiversio Taikahuilun linnustaja Papagenon musiikista. Ensimmäisessä variaatiossa pianosolisti koristelee teemaa. Toisessa variaatiossa puupuhaltajat hallitsevat musiikkia. Kolmannessa variaatiossa teema siirtyy puhaltajalta toiselle ja muuttuu viehkomaksi. Variaatio neljä on hiljainen ja riipaiseva, hyvin synkopoitu molliversio teemasta. Viides variaatio on juhlavaa musiikkia forte -dynamiikassa. Variaatio loppuu suorastaan sekaannuksen tilaan ja säveltäjällä on vielä yksi yllätys hihassaan. Loppujakso tempossa Presto Finale on kuin parhaimmankin koomisen oopperan lopetus. Energinen musiikki asettaa kovia haasteita puhaltajien tekniselle taidolle. Musiikki sisältää suuria nousuja, joissa puhaltajat imitoimavat toisiaan. Näin hyväntuulisesti on hyvä lopettaa sekä tämä konsertto että perjantain konserttipäivä.

Tekstit: Tapio von Boehm

Risto-Matti Marin (s. 1976) ”on vaivihkaa ja suurempaa meteliä itsestään pitämättä noussut pianistiemme terävimpään kärkeen” (Risto Nordell / Suomen Kuvalehti 11.10.2019). Marin on tehnyt monia kansainvälistä huomiota saaneita soolopiano- ja kamarimusiikkilevyjä, sekä äänitteitä Yleisradiolle. Marinin ohjelmisto ulottuu barokin ja klassisromanttisen kauden perusteoksista nykymusiikkiin, ja mukana on monia harvinaisuuksia mm. transkriptioiden genrestä.

Marin valmistui kunniamaininnalla musiikin tohtoriksi Sibelius-Akatemiasta vuonna 2010. Konsertoinnin ohessa Marin luennoi, pitää mestarikursseja, ja toimii tuntiopettajana Sibelius Akatemiassa ja Lauttasaaren musiikkiopistossa. Marinin opettajia Kuopion Konservatoriossa olivat Jouni Rätty ja Jaakko Untamala. Sibelius-Akatemiassa hän oli Erik T. Tawaststjernan ja Teppo Koiviston oppilaana.

Soolopianistina, solistina ja kamarimuusikkona (erityisesti saksofonisti Olli-Pekka Tuomisalon kanssa), Marin on kantaesittänyt lukuisia nykymusiikkiteoksia, joiden säveltäjiin on kuulunut suomalaisen nykymusiikin kärkinimiä kuten Eero Hämeenniemi, Sebastian Fagerlund ja Matthew Whittall. www.ristomattimarin.fi

Joel Papinoja on profiloitunut etenkin laulu- ja nykymusiikin parissa. Hän on konsertoinut muun muassa Australiassa ja Yhdysvalloissa ja esiintyy säännöllisesti suomalaisilla festivaaleilla. Orkesterimuusikkona hän on soittanut muun muassa RSO:n Avantin ja Tapiola Sinfonietan riveissä ja kantaesittänyt ja radioinut lukuisia teoksia osana Uuden Ajan Ensembleä. Papinoja valmistui musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemiasta opettajanaan professori Erik T. Tawaststjerna joulukuussa 2014 ja toimii siellä nykyään säestäjänä.

Pianisti **Tiina Karakorpi** on tehnyt pitkän uran Suomessa ja ulkomailla. Hän esiintyy solistina ja kamarimuusikkona erilaisissa kokoonpanoissa, esimerkiksi KAAAS-pianotriosso. Karakorpi on kiinnostunut taidemusiikin marginaaleihin päätyneistä naisista ja taiteellisessa tohtorintutkinnossaan hän syventyi pohtimaan äitiyden kehollisuuden ja taiteilijuuden yhdistämistä. Jatko-opintojen jälkeen Karakorpi on jatkanut tätä työtä suunnitellen konserttisarjoja, tekemällä radionauhoja ja editoimalla nuottijulkaisuja.

Matilda Kärkkäinen on monipuolinen pianisti, jonka taiteellinen toiminta ulottuu soolopianismista kamarimusiikkiin ja liediin. Hän on toiminut kamaripianistina Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa vuodesta 2014 lähtien, ja vuodesta 2019 lehtorintoimessa samassa tehtävässä. Kärkkäinen suoritti musiikinopintonsa Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa merkittävimpinä opettajinaan Marita Viitasalo ja Erik T. Tawaststjerna. Vuonna 2017 hän sai päätökseen taiteellisen tohtorintutkintonsa, jonka aihe oli pianosonaatin moniulotteisuus. Hän täydensi maisterivaiheen opintojaan Wienin musiikkiyliopistossa ja Edsbergin kamarimusiikki-instituutissa Tukholmassa. Ensikonserttinsa hän soitti vuonna 2009.

Kärkkäinen on palkittu Jyväskylän pianokilpailussa 2004, Nyborgin pohjoismaisessa pianokilpailussa 2004, ja kansainvälisessä Ciurlionis-kilpailussa Liettuassa 2003. Uuden musiikin parissa Kärkkäinen on soittanut useita kantaesityksiä ja myöskin levyttänyt kantaesittämäänsä musiikkia sekä tehnyt nauhoituksia Yleisradiolle. Kärkkäinen on esiintynyt monilla suomalaisilla festivaaleilla, sekä konsertoinut laajalti myös kansainvälisesti. Vuonna 2022 hän toimi kamaripianistina kansainvälisessä Jean Sibelius -viulukilpailussa.

Tapio von Boehm on monipuolinen ja aktiivinen kapellimestari, joka toimii usean eri orkesterin johtajana. Hän on kehittänyt työssään mm. orkesterien yhteistyötä nuorten

lahjakkaiden solistien sekä nykysäveltäjien kanssa. Tapio von Boehm on perustamansa Uuden Ajan Ensemblen kapellimestari ja taiteellinen johtaja. Hän toimii myös kapellimestarina ja taiteellisena johtajana Sipoon kamariorkesterissa ja on kehittänyt siitä yhden pääkaupunkiseudun parhaista ei-ammattillisista orkestereista. Lisäksi hän toimii NMKY:n sinfoniaorkesterin ja Valkotakit -sinfoniaorkesterin johtajana. Tapio von Boehm opiskeli Jorma Panulan luokalla orkesterinjohtoa Tukholman Kungliga Musikhögskolanissa vuosina 2004-2009 suorittaen diplomin vuonna 2009. Hän opiskeli myös Leif Segerstamin orkesterinjohton luokalla Sibelius-Akatemiassa 2007-2011 suorittaen diplomin vuonna 2011. Tapio von Boehm tuli kolmanneksi kansainvälisessä Jorma Panula -kapellimestarikilpailussa vuonna 2012 ja sai kilpailussa finaalipalkinnon.

Sipoon Kamariorkesteri on v. 2010 perustettu Sipoolainen korkeatasoinen orkesteri, jota on alusta asti johtanut kapellimestari Tapio von Boehm. Orkesteri on kehittynyt tänä aikana pienestä jousikokoonpanosta suurehkoksi sinfoniaorkesteriksi, joka soittaa kunnianhimoista ohjelmistoa ja jonka solisteina esiintyy aina ensiluokkaisia taiteilijoita. Orkesteri koostuu pitkään harrastaneista, musiikin ammattilaisista, eläkkeellä olevista orkesteriammattilaisista, sekä ammattiin opiskelevista muusikoista.

Välkommen till Sibbo Kammarorkesters Mozart pianokonsertfestival!

På denna festival kommer vi att uppföra tolv Mozart-pianokonsserter med tolv olika topppianister. Anledningen till att arrangera festivalen är enkel: jag tycker att Mozarts pianokonsserter faktiskt är den bästa musik som någonsin komponerats och jag vill dela denna upplevelse med min orkester och med mina lyssnare. Andra orsaken är att, kanske med undantag för de mest kända pianokonsserterna, hörs Mozarts mindre kända konsserter inte tillräckligt ofta i huvudstadsregionen med tanke på deras höga kvalitet. Dessutom är nivån på pianister i Finland häpnadsväckande hög och det här är ett bra sätt att lyfta fram dessa briljanta pianister. Fröet till festivalen som hålls nu ligger i koronatidernas irriterande begränsningar, då jag var tvungen att fundera på vilka verk vi kunde uppföra relativt tryggt. När koronavirusen bara fortsatte märkte jag att det hade börjat samlas ganska många konsserter i vår repertoar. Därför jag blev motiverad att ta det sista steget och organisera den här festivalen.

Jag lockades av idén att spela ett stort antal av Mozarts pianokonsserter i rad, eftersom det visar hur olika och mångsidiga kompositionerna verkligen är. Varje konsert i sig är som sin egen värld med ljus och skuggor, för att inte tala om karaktärsskillnaderna mellan konsserterna. Jag kan lova att musikaliska intresset kommer att bära festivalen från början till slut, och det blir ingen känsla av upprepning.

Mozart är både givande och skoningslös musik för artisten. Det finns inget onödigt i musiken och allt hörs naket, både i gott och ont. Det är därför jag inte skulle tänka mig att uppföra Mozart med någon annan orkester än den utmärkta Sibbo Kammarorkester. I pianokonsserterna är orkestern inte särskilt stor, men man kan inte använda en

symfoniorkester mycket skickligare. Den otroligt uttrycksfulla användningen av solo träblåsare fascinerar mig ständigt och jag gillar Mozarts pianokonsalter väldigt mycket som färgmusik, där solopianot tillför ytterligare ett element av rik färg. Mozarts osvikligt dramatiska instinkt påminner ofta lyssnaren om operans värld. Denna mästerliga kontroll av stora ensembler är en annan sak jag älskar med konsalter, naturligtvis i kombination med den osvikliga skickligheten att tajma och överraska.

Vi önskar er en trevlig festival!

Dirigent Tapio von Boehm

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Pianokonsert nr. 9 Kv. 271 "Jeunehomme"

Den här kompositionen är Mozarts Eroica, sa Einstein, och hade inte fel om detta heller. Konserten, komponerad 1777, är kanske Mozarts första verkligt betydelsefulla och högklassiga komposition. De musikaliska dimensionerna och landskapen är stora och varierande. Kompositionen har många unika drag som bryter mot sin tids konsaltertradition. Detta blir mer än tydligt i början av kompositionen, där orkestern knappt hinner spela en takt innan solistens "nerv sviker" för att redan delta i musiken och detta skapar en tretaktsfras som var väldigt atypisk för tiden. Dialogen upprepas, och först då får orkestern spela orkesterinledningen som introducerar delens viktiga teman. I slutet av inledningen ansluter solisten återigen lite för tidigt, som en otålig. Konsertens extra titel är "Jeunehomme", en ung man, så åtminstone utifrån detta skulle den perfekt beskriva musikens natur. Egentligen borde namnet vara Madame Jenamy, eftersom konsalten skrevs för henne. Namnet förvrängdes som ett resultat av ett missförstånd i början av 1900-talet.

Första satsen fortskrider i stor skala i sonatform, det vill säga den har en exposition, genomföring och återtagning, följt av solistens kadens och en coda. Det finns roliga detaljer i kompositionen, t.ex. det att solisten och orkestern byter roll i början av återtagningen, och i codan, (som på den tiden var reserverad endast för orkestern) kan solisten fortfarande inte hålla sina fingrar borta från musiken utan rusar för att avsluta satsen med orkestern. Andra satsen i tempot Andantino är chockerande musik i djupet. Satsen är Mozarts första konsaltsats i moll och vilket dramatiskt uttryck! Det napolitanska ackordet som i musik och särskilt i opera används för att uttrycka smärta, används fint. Dessutom är kanon mellan 1. och 2. fiol som inleder satsen mycket imponerande. Satsen fortskrider i sonatform och avslutas skoningslöst med två starka retoriska ackord.

Tredje satsen i tempot Presto är en virtuos och rörlig Rondo i dur. Smärtan från den föregående satsen är som bortsvept. Solisten startar och orkestern upprepar musiken som solisten framfört. Kadenserna som framförs av solisten verkar alltid leda tillbaka till rondotemat. Till slutparten av satsen har Mozart sparat ytterligare en stor överraskning då solistens kadens helt oväntat leder till en elegant Menuett i As-dur. Solisten ackompanjeras av gitarliknande pizzicato och sordinerade stråkar. Härifrån återvänder musiken till Ess-dur och rondo igen med solistens kadens. I slutet av även denna konsalt finns det ett långt

diminuendo till total tystnad, men publiken benådas med två hårda avslutningsackord så att man vet börja klappa.

Pianokonsert nr. 12 A-dur, Kv. 414

Mozart lämnade sin tjänst hos ärkebiskopen av Salzburg 1781 och åkte till Wien för att prova på en karriär som frilanskonstnär. Konstnären lyckades i Wien och han blev en mycket populär artist och kompositör i staden. Pianokonsert nr. 12 tillhör en serie av tre pianokonsalter (nr 11, 12 och 13) som Mozart komponerade för sitt eget framförande 1782–83. Enligt samtida källor var Mozart sin tids bästa pianist och pianokonsalter tillsammans med operor är kärnan i kompositörens musik.

Konserten har tre satser. Första satsen i tempot Allegro inleds med en exposition av orkestern, som presenterar satsens viktiga teman. I sonatform är standarden att satsen åtminstone har ett kontrasterande huvud- och sidotema. I denna konsert är det tydligt att det finns överskott av teman, även i Ouvertyren finns fyra eller fem, beroende på sättet att räkna. Inte ens detta räcker för kompositören, utan solisten lägger till ytterligare några teman under satsen. Musiken fortskrider dock helt naturligt och tydligt genom satsen, vars stora form följer, med vissa reservationer, konsalternas sonatform; den har en orkesterinledning, en exposition med solisten, en genomföring, en återtagning, solistens kadens och en coda, d.v.s. en avslutning spelad av orkestern.

Andra satsen i tempot Andante börjar med ett ädelt tema spelat av stråkarna. Temat är lånat av J.C. Bach, som Mozart personligen lärde känna som barn när han var i London. J.C. Bach hade dött tidigare under året av konsalterns komposition, och satsen kan ses som ett slags hyllning till hans bortgångne kollega. Mitt i satsen ger sig musiken ut på äventyr i mollstämning.

Tredje satsen Rondeau i tempot Allegretto inleds med ett charmigt rondomotiv, vars andra halva får ett lite mer bildat uttryck. Rondo betyder återkomsten av ett visst tema i musik om och om igen. Mellan Rondo-motiv är musiken alltid annorlunda. Skicklig utveckling hörs särskilt från den senare halvan av rondotemat, samt läckra vändningar. Kompositionen avslutas energiskt och triumferande. Kadenserna i alla delarna är skrivna av kompositören själv.

Pianokonsert nr. 13 C-dur Kv. 415

Mozarts 13:e pianokonsert tillhör en serie av tre konsalter (nr 11, 12 och 13) som Mozart komponerade för sig själv för framförande i Wien 1782-83. Denna konsert är Mozarts första storslagna konsert och skiljer sig därför mycket i uttryck från sina systerkonsalter nr 11 och 12. Orkestern är också större och förutom oboer och franska horn har orkestern två fagotter, två trumpeter och trummor. Konserten har tre satser och i slutet får lyssnaren en stor överraskning. Mozart beskrev själv sina konsalter i ett brev till sin far så här: "Dessa konsalter [nr. 11, 12 och 13] är en lycklig kompromiss mellan för lätt och för svårt; de är mycket lysande, tilltalande för örat och naturliga utan att vara ihåliga. Det finns delar här och

där som bara riktiga experter kan få tillfredsställelse av; men dessa ställen är skrivna så att även de mindre lärda kan njuta av dem, fastän de inte vet varför...”

Första satsen i tempo Allegro inleds med en tyst fugato för stråkarna. Denna uppvisning av skicklighet skapar omedelbart förväntningar på både omfattningen och vikten av arbetet. Fugaton slutar i en stilig orkester forte tutti där trumpeterna spelar fanfarstemat. Orkesterinledningen har också ett operatiskt uttryck och fin imitation. Solisten och orkestern är ganska tydligt åtskilda i denna konsert. Ingen av melodierna som presenteras i inledningen duger för solisten, utan han introducerar ett nytt tema så fort han börjar spela. Det kontrasterande sidotemat som presenteras av solisten är också nytt. Den är sångbar och har en trevlig användning av momentana molltoner. I stor skala löper satsen i sonatform, d.v.s. den har en introduktions-, utvecklings- och repetitionsperiod samt solistens kadens och coda, d.v.s. slutperioden. Alla kadenser i denna komposition är komponerade av Mozart. I utvecklingsdelen kan man höra ett operatiskt crescendo av hela orkestern och det inledande fugatemat, som solisten inte berör under hela kompositionen, så temat förblir orkesterns eget.

Den andra satsen är en sjungande långsam sats i F-dur tempo Andante. Stråkarna spelar först temat tyst och sedan igen kraftfullare när blåckblåsarna kommer med. Därefter spelar solisten temat två gånger till, alltid mer dekorativt, tills det slutligen erhålls nytt musikmaterial. Det inledande temat återkommer efter solistens lilla ouvertyr, och före slutet av satsen finns solistens kadens, följt av en kort orkesterkoda.

Tredje satsen i tempo Allegro är en svängig, glad rondo i 6/8 taktart, som innehåller flera överraskningar för lyssnaren. Rondo betyder återkomsten av samma tema i musik om och om igen. Solisten introducerar rondotema och orkestern svarar på solisten. Den första överraskningen är rytmisk: i orkesterdelen tycks rytmens tyngder blandas för ett ögonblick, tills vi kommer till det sjungande kontrasterande temat. Slutet på orkesterdelen är väldigt operatiskt och slutet är rent retoriskt. En större överraskning känns efter det retoriska slutet, när solisten börjar ett smärtfyllt långsamt mollavsnitt i tempo Adagio, i slutet av vilket de klagande oboen ackompanjerar solisten. Det glada rondotema upprepas och musiken förblir optimistisk. Efter en kort övergång av solisten återgår rondotema till musiken. Nu följs temat av ett mer utvecklande avsnitt, som återigen avslutas med retoriska ackord och en valfri långsam molldel. Efter solistens passage återgår rondotema till musiken igen. Musiken blir mildare och börjar tona bort. Slutet på kompositionen är en riktig överraskning; musiken och hela orkestern med solisten tonar in i tystast möjliga dynamik och verket tar plötsligt slut. Detta är förstås ett skämt, som perfekt beskriver Mozarts humor – vem hade förväntat sig ett sådant slut efter att ha lyssnat på konsertens stiliga början?

Pianokonsert nr. 17 G-dur Kv. 453

Mozarts 17:e pianokonsert är en av kompositörens första pianokonsalter i mogen stil. Egenskaper i hans mogna stil inkluderar t.ex. solistiska användningen av träblåsarna, integrationen av pianosolisten och orkestern i en mer gemensam interaktiv enhet, och ökningen av storskaliga, mer komplexa harmoniska lösningar. Stycket komponerades 1784 för Mozarts pianoelev Barbara Ployer, som troligen också uruppförde stycket. Konserten har tre satser.

Första satsen i tempot *Allegro* inleds med en lätt orkesterinledning där de flesta viktiga ämnen för avsnittet introduceras. Efter börjans lätthet inför orkesterns fortetutti högtidlighet och allvar till musiken, kryddad med imitationer. Melodiska och suckande sidotemat följs av operaövertaskningar, både när det gäller harmoni och dynamik. När solisten går med i musiken upprepar han till en början musiken som hördes i inledningen. Stämman är i sonatform, vilket innebär att den förutom orkesterinledningen har en inlednings-, utvecklings- och repetitionsdel följt av solistens kadens och orkesterkoda, det vill säga avslutningsdelen. I denna konsert hör vi kadenser som är komponerade av Mozart. Solisten presenterar oväntat ett nytt tema vid den tidpunkt då det enligt konventionen redan borde finnas ett suckande sidotema. Det får vi höra också, men först senare. Utvecklingsperioden efter orkesterintervallet börjar med en överraskande harmoni. Solisten går vidare för att ackompanjera orkestern medan träblåsarna leder musiken genom komplexa övertoner. Ett litet synkoperat intervall av stråkarna flyttar musiken till en moll för ett ögonblick, varifrån vi dock lätt kan komma tillbaka till dur- och repetitionsperioden.

Andra satsen i tempot *Andante* är en riktig musikalisk pärla! Satsens långa orkesterprelud börjar med en sångfras som slutar i en fråga framförd av stråkarna. Ledd av solisten bryter musiken ut i liv ackompanjerad av tysta stråkar. Denna typ av orkesteranvändning har inte hörts i tidigare Mozart-konserter. Träblåsarsolotrion väver ihop underbart. Detta avsnitt följs av ett starkare tema som presenteras av strängarna som träblåsarna svarar tyst på. Solisten upprepar avsnittets öppningsfras, men tar sedan snabbt musiken i en ny riktning och mot molltonart. När lyssnaren väntar på att mollen ska nås i slutet av frasen, tänder Mozart belysningen och träblåssolona tröstar lyssnaren med en överraskande dur. Det kommer inte att vara sista gången när satsen som belysningen förändras genom att byta dur till moll eller moll till dur. När flöjten senare spelar den durmelodi som startade avsnittet är solistens svar överraskande nog i moll. Inför repetitionsperioden har solisten lett musiken bort från huvudtonarterna, men orkesterns långa crescendo tar musiken tillbaka till den välbekanta C-dur. I slutet av repetitionsperioden finns solistens kadens och coda, där både orkestern och solisten spelar.

Den tredje satsen är en uppsättning variationer i tempot *Allegretto*, men satsen innehåller också en fågel. Mozart älskade fåglar under hela sitt liv och efter att ha komponerat den här konserten blev han kär i en stare i en djuraffär och köpte den. Det är lite oklart, men antingen hade Mozart gått till djuraffären för att lära staren temat till tredje satsen i den här konserten, eller så lärde han det efter att ha köpt en fågel. Musikfågeln kunde i alla fall till Mozarts belåtenhet sjunga temat till denna sats. Tyvärr verkar inte versionen där Mozart fick temat av en fågel stämma även om det är den bästa historien. Så orkestern spelar sitt ljusa tema, för vilket det sedan skapas variationer. Temat i sig är som en försmak till musiken av Papageno, Trollflöjtens fågelskådare. I den första varianten förskönar pianosolisten temat. I den andra varianten dominerar träblåsare musiken. I den tredje varianten flyttas temat från en spelare till en annan och blir mer charmig. Variation fyra är en tyst och spöklik, välsynkoperad mollversion av temat. Den femte varianten är festlig musik i Forte-dynamik. Variationen slutar i ett förvirring och kompositören har ytterligare en överraskning. Slutsekvensen i *Presto Finale*-tempot är som slutet på den bästa komiska operan. Energisk musik ställer tuffa utmaningar för blåsarnas tekniska skicklighet. Musiken innehåller stora

upp- och nedgångar där spelarna imiterar varandra. Det är bra att avsluta både den här konserten och fredagens konsertdag med så gott humör.

Tekstit: Tapio von Boehm

Översättningar: Suvi Taponen, Patrik Sallner

Risto-Matti Marin (f. 1976) "har i smyg och utan att göra något väsen av sig tagit sig upp till toppen av våra pianisters spel" (Risto Nordell / Suomen Kuvalehti 11.10.2019). Marin har gjort många internationellt uppmärksammade album med solopiano och kammarmusik samt inspelningar för Yle. Marins repertoar sträcker sig från barockens och den klassiska romantikens grunder till nutida musik och innehåller många rariteter inom transkriberingsgenren.

Marin promoverades till doktor i musik vid Sibelius-Akademien 2010. Förutom att uppträda föreläser Marin, ger mästartkurser och arbetar som lärare vid Sibelius-Akademien och Drumsö musikinstitut. Marins lärare vid Kuopio konservatorium var Jouni Rätty och Jaakko Untamala. Vid Sibelius-Akademien var han elev till Erik T. Tawaststjerna och Teppo Koivisto.

Som solopianist, solist och kammarmusiker (särskilt med saxofonisten Olli-Pekka Tuomisalo) har Marin uruppfört ett stort antal verk inom nutida musik, med tonsättare som inkluderar några av de främsta namnen inom finsk nutida musik som Eero Hämeenniemi, Sebastian Fagerlund och Matthew Whittall. www.ristomattimarin.fi

Joel Papinoja har gjort en profil särskilt inom vokal och samtida musik. Han har gett konserter i bland annat Australien och USA och uppträder regelbundet på finska festivaler. Som orkestermusiker har han spelat med bland annat RSO, Avanti och Tapiola Sinfonietta och har uruppfört ett flertal verk som en pianist av Nya Tidens Ensemble. Papinoja tog magisterexamen i musik från Sibelius-Akademien under professor Erik T. Tawaststjerna i december 2014 och arbetar som ackompanjör vid Sibelius-Akademien.

Pianisten **Tiina Karakorpi** har gjort en lång karriär i Finland och utomlands. Hon uppträder som solist och kammarmusiker i olika formationer, till exempel i KAAÅS-pianotriön. Karakorpi är intresserad av kvinnor som hamnat i konstmusikens marginaler och i sin konstnärliga doktorexamen begrundade hon kombinerandet av moderskapets kroppslighet och konstnärskap. Efter sina doktorsstudier har Karakorpi fortsatt detta arbete genom att planera konsertserier, göra radioinspelningar och editera not utgåvor.

Matilda Kärkkäinen är en mångsidig pianist vars konstnärliga verksamhet når från solopianism till kammarmusik och lied. Hon har arbetat som kammarpianist vid

Sibelius-Akademien sedan 2014 och sedan 2019 som lektor i samma tjänst. Kärkkäinen avslutade sina musikstudier vid Sibelius-Akademien med Marita Viitasalo och Erik T. Tawaststjärna som sina mest betydande lärare. 2017 avslutade hon sin konstnärliga doktorsexamen, vars ämne var pianosonatens mångdimensionalitet. Hon kompletterade sina magisterstudier vid Musikhögskolan i Wien och Edsbergs kammarmusikinstitut i Stockholm. Hon spelade sin debutkonsert 2009.

Kärkkäinen har blivit prisbelönt vid Jyväskylä pianotävling 2004, Nyborgs nordiska pianotävling 2004 och den internationella Ciurlionis-tävlingen i Litauen 2003. Inom ny musik har Kärkkäinen spelat flera uruppföranden och spelat in musik hon har uruppfört, och gjort inspelningar för YLE. Kärkkäinen har uppträtt på många finska festivaler, samt gett konserter internationellt. 2022 arbetade hon som kammarpianist i den internationella Jean Sibelius-violintävlingen.

Tapio von Boehm är en mångsidig och aktiv kapellmästare, och leder ett flertal orkestrar. Han har i arbetet bl.a. utvecklat samarbete mellan sina orkestrar och unga begåvade solister samt komponister. Tapio von Boehm är kapellmästare och konstnärlig ledare för Nya Tidens Ensemble som han även grundat. Han är också kapellmästare och konstnärlig ledare för Sibbo kammarorkester som han har utvecklat till en av huvudstadsregionens bästa icke-professionella orkestrar. Därtill är han dirigent för KFUM:s symfoniorkester och symfoniorkestern Valkotakit (Vitrockarna). Tapio von Boehm studerade orkesterdirigering för Jorma Panula vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm och avlade sitt diplom år 2009. Han har vidare studerat för Leif Segerstam på kapellmästarklassen vid Sibelius-Akademien där han gjorde diplommet år 2011. Von Boehm tog tredje pris i den internationella Jorma Panula - kapellmästartävlingen år 2012.

Sibbo Kammarorkester är en högklassig orkester som grundades 2010 och har ända sen början letts av dirigenten Tapio von Boehm. Under denna tid har orkestern utvecklats från en liten stråkensemble till en relativt stor symfoniorkester som har en ambitiös repertoar och vars solister alltid är förstklassiga artister. Orkestern består av amatörer som har spelat länge, proffsmusiker, pensionerade orkesterproffs och musiker som studerar till att bli proffs.

Kiitos tuesta – Tack för stödet: Svenska Kulturfonden, Suomen Aatelisliitto, Konstsamfundet, Sipoon kunta – Sibbo kommun, Sipoon seurakunta – Sibbo församling, Sipoon säästöpankkisäätiö - Sibbo Sparbanksstiftelsen

Kiitokset: Marko Korven-Korpinen, Juhani Riihelä, Suvi Taponen, Patrik Sallner, Janne Järvinen, Anna Lindahl, Johanna Carpelan, Teppo Koivisto, Mari von Boehm